

Reportaža

G. P.

Novinarstvo, 2. letnik, redni študij

Ljubljana, 24. april 2012

Reportaža iz župnije sv. Janeza Krstnika v Ajdovščini

Kot da sem na Rebernicah stopil v košček raja, se razodene plodovita ravnica pod strmim robom Nanosa, Gore, Hrušice in Trnovskega gozda na njenem severu in severovzhodu, s planoto tržaško-komenskega krasa na jugu in z odprtostjo Vipavske doline proti morju na zahodu. Vodni izviri, potoki in reke so njeno prvo bogastvo, sredozemsko zelenje njeno posebno okrasje, številne cerkve in znamenja, v zavetnih legah značilno strnjena naselja in grajene domačije njene še posebej prepoznavne sestavine. Mrzla burja, ki še zlasti jeseni in pozimi zapiha z gora, pa tako ali drugače kroji in zaznamuje življenje njenih prebivalcev. Pravijo, da je celo odločilno pripomogla k zmagi Teodozija nad Evgenijem v bitki pri Vrhpolju v davni preteklosti. Pomembna pot med Oglejem in Emono je namreč že takrat vodila tod. Slednje izpričuje še ob sotočju rek Lokavšček in Hubelj omenjena poznorimska cestna postojanka Castra ad Frigidum (trdnjava ob Mrzli reki). Prav na njenih ruševinah se je zatem razvilo manjše naselje, se dograjevalo, dokler ni skozi stoletja preraslo v mesto, pomembno gospodarsko in kulturno središče. To pa je bilo tudi cilj mojega izleta v Vipavsko dolino – Ajdovščina s cerkvijo sv. Janeza Krstnika.

Cerkvena veduta

Ko sem stopil v center mesta, je bilo to eno samo gradbišče. Na vsakem koraku je bila vidna delovna vnema. Nekakšna navidezna spokojnost je vladala le ob župnijski cerkvi, vendar samo na prvi pogled. Začenjale so se priprave na veliko no – največji krščanski praznik. Ne dolgo tega pa je tu kar vrelo ljudi in dogodkov. Slavnostni koncert, družabna srečanja, in še mnoge druge prireditve so bogatili praznični spomin na 500. obletnico prve omembe njihove cerkve in s tem tudi mesta samega. Prvi uradni zapiski so sicer znani ob nastanku krajevne kaplanije s stalnim kaplanom v okviru vipavske pražupnije leta 1671 ter samostojne kaplanije leta 1842 s pravicami župnije. Istega leta je bila pridružena črniški dekaniji vse do leta 1992, nato je ponovno prešla pod vipavsko dekanijo. V vsem tem časovnem razponu je pripadala oglejskemu patriarhatu (do njegove ukinitve leta 1751), zatem goriški nadškofiji, v kratkem času vladanja cesarja Jožefa II. gradiščanski škofiji, nato spet goriški nadškofiji, po priključitvi Primorske Jugoslaviji leta 1947 pa je prešla pod administracijo jugoslovanskega dela goriške nadškofije, leta 1964 pod Slovensko primorje in na koncu leta 1977 pod koprsko škofijo. »Danes župnija nima podružnic in zaselkov, zaobjema in zaokroža le prostor, podoben otočku, okoli cerkve sv. Janeza, na desnem bregu Hublja. Ta reka je do

propada Avstro-Ogrske tudi predstavljala mejo med deželama Goriško in Kranjsko, goriško in ljubljansko škofijo, še danes pa je meja med župnijama Ajdovščina in Šturje,« pove župnik Alojz Milharčič, ki ga najdem sredi vsakdanjega raznovrstnega dela. Župnijska kronika pri cerkvi sv. Janeza beleži, da je gospod Alojz šestnajsti župnik in petintrideseti duhovnik po vrsti v sto desetletni zgodovini župnije.

Veliki možje

Po besedah zdajšnjega župnika prav duhovniki najdlje in najvidneje ohranjajo veličino Ajdovščine - mestu, ki je dobilo ime po Ajdih, po ljudskem verovanju velikanih. To dokazuje tudi župnijska kronika, v katero sva se malo kasneje zatopila. Med kaplani in vikarji so po svoji »velikosti« še zlasti izstopali: Nikolaj Rodeschini (1732–1742), krstitelj slikarja Antona Cebeja. Prav Ajdovska cerkev je največji spomenik njegovega slikarstva. Anton Fegic (1802–1816), prenovitelj cerkve, Janez pl. Posarelli (1837–1853), utemeljitelj ajdovske šole leta 1839, Andrej Vrtovec (1855–1870), zelo delaven odbornik ajdovske čitalnice in Simon Gabršček (1870–1880), navdušen pristaš ceciljanskega petja in nabavitelj novih orgel. Sledijo jim župniki, med njimi najpomembnejši: Ivan Dragulin (1880–1899), graditelj novega župnišča, Alojz Novak (1908–1911), kanonik stolnega kapitlja v Gorici, avtor Črniške kronike, goreč borec proti fašizmu in komunizmu, soustanovitelj Goriške Mohorjeve družbe, pobudnik ustanovitve in nekaj let urednik tednika Slovenski Primorec. Ivan Rejec (1911–1914), prefekt v malem semenišču in bogoslovju, katehet na goriški gimnaziji, župnik v Svetem Križu, pod italijansko oblastjo tudi tri leta zaprt. Josip Fon (1919–1934), obnovitelj poškodovane cerkve, Dušan Bratina (1940–1967), duhovnik z najdaljšim stažem v Ajdovščini, graditelj novega župnišča med letoma 1953 in 1955, Albert Metlikovec (1967–1979), prejemnik častnega doktorata Teološke fakultete v Ljubljani, odlikovan z naslovom monsinjor, sodelavec pri usposabljanju katehetov na Mirenskem gradu in soustanovitelj revije Cerkev v sedanjem svetu. Sledijo mu še Ivan Albreht (1979–1999), vzgojitelj v malem semenišču v Vipavi, predavatelj v Srednji verski šoli v Vipavi, član Sveta za semenišče pri Jugoslovanski škofovski konferenci, član Medškofijskega katehetskega sveta, član Škofijskega pastoralnega sveta, odbornik Celjske Mohorjeve družbe, prodekan novoustanovljene vipavske dekanije, ter sodelavec revije Cerkev v sedanjem svetu. Župnija je bogata tudi z duhovnimi poklici. Iz nje so izšli znameniti duhovniki: Nikolaj Rodeschini, Ambrozij Rodeschini (kapucin in filozof), Anton Fegic (rojen leta 1746), dr. Franc Leopold Žigon (filozof in teolog), Josip Kalin (rojen leta 1863, graditelj cerkve v Drežnici nad Tolminom), Franc Setničar (nadškofijski tajnik), Ljubo Marc, rojen leta 1930, sedaj župnik v pokoju in pisatelj. Na montiranem procesu v Tolminu leta 1952 je bil obsojen na devet let zapora, to je opisal leta 1994 v knjigi Črepinje. Sledi mu dr. Klavdij Stibil, rojen leta 1938, redovnik, doktor zgodovine in dekan kolidža Schereville v ZDA.

Viharna leta

Že kratek življenjepis njihovih duhovnikov pokaže, da je šlo velikokrat za viharne čase. Ne le zaradi burje, marveč zaradi še drugačnih »vetrov«. Nadaljnji sprehod skozi zgodovino to lahko zelo dobro ponazori. V času »ločitve duhov« so se v Ajdovščini izostrila nasprotja med liberalizmom in krščanskim gibanjem, v dveh svetovnih vojnah in povojnem obdobju jo je doletelo gmotno razdejanje in nasprotovanje tujih in domačih oblasti. Med 1. svetovno vojno je bilo mesto polno vojakov. Fara je ostala brez duhovnika. Začasno sta jo upravljala šturski župnik Mihael Kmet in begunec Josip Kosovel, župnik iz Štandreža. Leta 1918 je močna eksplozija streliva v skladišču pri železniški postaji močno opustošila tudi cerkev. Ob tem je bila med drugim uničena Cebejeva freska nad korom. Cerkev in župnišče so obnavljali v letih 1919 in 1927. V času fašizma se je slovenski jezik ohranil samo v cerkvi, to je pri verouku, cerkvenem petju, v Marijini družbi, ilegalno pa tudi pri drugih cerkvenih organizacijah. Med 2. svetovno vojno, leta 1943, so nemška letala bombardirala mesto prav v času, ko je bila v cerkvi na varnem zavetju Marijina podoba s Svete gore nad Gorico. Podobo so nato prenesli v Križ pri Vipavi, od tam na Kapelo nad Gorico in nato v goriško stolnico. V spomin na te težke čase še danes župniji Ajdovščina in Šturje vsako leto romata na Sveto goro. Nova oblast se je po osvoboditvi objestno obnašala do duhovnikov in vernikov. 7. decembra 1948 je moral z odločbo duhovnik Dušan Bratina zapustiti župnišče in se preseliti v zasebno stanovanje. Procesije po glavnih ulicah in trgih so bile prepovedane, cerkveno miloščino so lahko pobirali le z dovoljenjem in jo obdavčili. Gradbeno dovoljenje za novo župnišče je dobil župnik šele leta 1953. Po načrtih zidarskega mojstra Jožefa Keteja je bil zgrajen leta 1955. Leta 1966 so z graditvijo športnega igrišča posegli tudi v cerkveni teritorij. Do poravnave je prišlo čez dve leti. Leta 1965 so bila pri cerkvi opravljena gradbena dela. Zakristijo so povečali v veroučno učilnico in v pomožne prostore. Kateheza se je močno razgibala pod župnikom Albertom Metlikovcem. Po ukinitvi šturskega pokopališča se je pojavil problem, kako opravljati pogrebne obrede za štursko župnijo, zato sta se sosednji župniji dogovorili za postavitve pokopališke kapele. Po načrtih Plečnikovega učenca, arhitekta Antona Bitenca, je bila zgrajena leta 1974. Po njegovih načrtih so uredili še okolico med župniščem in cerkvijo. V letu 2005 je bila sanirana in obnovljena pokopališka kapela in fasada na cerkvi, leta 2006 veroučna učilnica. V teku so priprave na dokončno ureditev prezbiterija in cerkvene okolice.

Delovni utrip

Ustvarjalnost in delavnost je skozi celotno zgodovino spremljala ajdovske duhovnike. Tudi današnji delovni utrip župnije, po naravi delno mestne, po verski plati tradicionalne, je še vedno nadpovprečno pester in živahen. Zelo je dejaven župnijski pastoralni svet. Njegovo katehetsko komisijo poleg župnika sestavlja še šest katehistinj in trije animatorji. Skrbi za načrtovanje in izvajanje kateheze vse veroučno leto. Liturgična skupina skrbi za liturgijo ter krašenje in čiščenje

cerkve, ki je organizacijsko razdeljena na šest sosesk. Njej pripada tudi pet izrednih delivcev obhajila, ki tudi vodijo bogoslužje božje besede in delijo evharistijo ob torkih, ko ni župnika. Zelo močna je komisija za Karitas. Poleg ŽPS deluje še sedemnajst malih občestvenih skupin: otroški in odrasli pevski zbor, mlajša in starejša zakonska skupina, mlajša misijonska, mladinska, strežniška, družinska, biblična, katehetska, liturgična, pritrkovaška skupina, pet molitvenih skupin, skavti, klub krščanskih izobražencev, več posameznikov pa je včlanjenih v Gibanje za življenje in duhovno gibanje Prenova v duhu. Srečujejo se tedensko ali mesečno. Nekatere, na primer klub krščanskih izobražencev in skavti so medžupnijske ali delujejo še na širši ravni, lahko tudi po sebi lastni metodi in pod vodstvom laičkih animatorjev. Še zlasti župnik Albreht si je prizadeval za njihovo samostojnost. V župniji se pozna tudi delež in vpliv kapucinov iz Vipavskega Križa. Redovniki so spovedniki predvsem za praznike. Tu je še Marijina romarska cerkev v Logu, kjer so stalni shodi od prve nedelje pomladi do zadnje v jeseni in ob praznikih. Nadalje je blizu vipavska Škofijska gimnazija, v kateri so duhovniki učitelji in vzgojitelji, hkrati animatorji med ljudmi za pridobivanje novih dijakov. Toda izobraženi kader odhaja drugam, po večini v smeri Ljubljane, manj pa Gorice in sosednje Italije. Čeprav jim goriška fakulteta daje visoko izobrazbo, vseeno ne najdejo dovolj ustreznih delovnih mest v domačem kraju. Sicer je življenjski standard ljudi sorazmerno visok. Zasluge za to imajo močna podjetja Mlinotest, Fructal in Vipavska klet ter cvetoče zasebništvu. O nekdanjem pretežno kmetijskem področju skorajda ni več sledu. Kar je najbolj zaskrbljujoče, pa je staranje prebivalstva, potoži župnik. Od 1500 vernih prebivalcev je le 600 nedeljnikov (pred desetimi leti jih je bilo še 700), 15 krstov na leto (pred dvajsetimi leti 30), 5 porok in 15 pogrebov. Statistika zadnjih let kaže težnjo upadanja rojstev, kot po celotni državi. »Z veroukom otrok – predšolskih, šolskih in mladih – se podeljujejo le zakramenti,« pravi župnik. Po končani srednji šoli jih ostane zgolj okoli petnajst odstotkov povezanih z domačim krajem.

Župnija na razpotju

»Kot da je nastopilo obdobje nekakšne utrujenosti v cerkvenem pogledu,« ugotavlja župnik Milharčič. »Kljub razgibanemu pastoralnemu življenju na posameznih področjih stagniramo ali celo nazadujemo. V času, ko je ves poudarek na posamezniku, nedeljska maša in klasična pastoralna ponudba daje premalo današnjemu človeku. Ljudski misijoni imajo omejen doseg, duhovno osvežijo le nedeljnike. Ostali več ne pridejo, skratka ne sežemo preko roba. Verni pa bi morali biti razen nedeljske maše še na druge načine povezani z župnijo ali drugimi cerkvenimi okolji. Kako naprej, še posebej v mladinski in družinski pastorali? S kakšnimi pobudami bi ljudi pridobili in vključili v farno življenje? Kaj je treba dati človeku, da bo imel dovolj moči za vsakdanje življenje. Skratka, ob vsem dobro zastavljenem in razvejenem delu ne manjka težav. Toda izkušnja preteklih stoletij in let je tako bogata in močna, da ni razloga za bojazen in malodušje. Bili so priča še veliko težjim časom, pa so jih Ajdovci vseeno uspešno previharili.